

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

660

MALEZI YA ELIMU YA AWALI

Muda: Saa 3.

MAJIBU

Mwaka : 2005

Maelekezo

1. Karatasi hii ina sehemu **A**, **B** na **C**.
2. Jibu maswali **yote** katika sehemu **A** na maswali **mawili (2)** kutoka sehemu **B** na swali **moja (1)** kutoka sehemu **C**.
3. Sehemu **A** ina alama 36, sehemu **B** ina alama 40 na sehemu **C** ina alama 24.
4. Simu za mkononi **haziruhusiwi** katika chumba cha mtihani.
5. Andika **namba yako ya mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

maktaba.tetea.org

SEHEMU A

1. Eleza kwa mifano namna watoto wanavyoweza kujifunza kupitia kuchunguza mazingira yao.

Watoto wanapowachunguza mazingira yao, wanapata fursa ya kugundua mambo mapya kama wanyama, mimea, na vitu vya kila siku.

Mfano, mtoto anapoona ndege akiruka, anaweza kujifunza tofauti ya rangi na sauti za ndege.

Wakati mtoto anachunguza maji yanapopita kwenye mito, anaweza kuelewa dhana ya mtiririko na mvuto wa dunia.

Kupitia uchunguzi wa mandhari ya shule, mtoto anaweza kujifunza kuhifadhi mazingira na kuzingatia usafi.

Uchunguzi huu pia unamfundisha mtoto kuuliza maswali kama “kwa nini?” au “vipi?”, jambo linaloongeza ujuzi wa kisaikolojia na ubunifu.

2. Taja njia nne (4) za mwalimu kuhamasisha ubunifu wa mtoto bila kutumia vifaa vya gharama.

Njia ya kwanza ni kuwapa watoto changamoto ndogo za kuunda kitu kutoka kwa vifaa vya nyumbani.

Njia ya pili ni kuwasihi watoto kusimulia hadithi zao binafsi au kuunda mchezo mdogo.

Njia ya tatu ni kuwapa nafasi ya kufanya maamuzi madogo kama kuchagua rangi, wazo, au mlinganyo wa mchezo.

Njia ya nne ni kuhimiza mazungumzo ya kikundi ambapo watoto wanashirikiana mawazo na suluhisho la matatizo.

3. Jadili tofauti kati ya kujifunza kwa kuigiza na kujifunza kwa michezo ya vikundi.

Kujifunza kwa kuigiza hufanya mtoto kuigiza hali halisi au mhusika, jambo linalosaidia kuelewa hisia na tabia za watu.

Kujifunza kwa michezo ya vikundi hufanya mtoto kushirikiana na wenzao, kugawana majukumu, na kutatua matatizo pamoja.

Kuigiza kunalenga zaidi kwenye kuelewa hisia na mawazo ya mhusika, wakati michezo ya vikundi inalenga zaidi kwenye ujuzi wa kijamii na ushirikiano.

Kuigiza mara nyingi hutoa nafasi ya kuunda mawazo binafsi, wakati michezo ya vikundi huendeleza kushirikiana na heshima ya maoni ya wengine.

Mbinu zote mbili ni muhimu, lakini zinatumiwa kwa malengo tofauti ya kielimu na kijamii.

4. Taja mambo matatu (3) yanayoweza kuathiri uelewa wa mtoto wakati wa masomo ya sauti na lugha.

Mazingira yenye kelele nyingi yanaweza kuzuia mtoto kusikia maneno vizuri.

Umuhimu wa hisia za mtoto, kama hofu au uchovu, unaweza kupunguza umakini wake.

Vifaa visivyofaa au visivyoeleweka, kama picha zisizo na mvuto, vinaweza kuathiri uwezo wa mtoto kuelewa maudhui ya somo.

5. Eleza dhima ya hadithi zisizo za maandishi katika maendeleo ya kisaikolojia ya mtoto.

Hadithi zisizo za maandishi huchochea fikra na uelewa wa watoto kupitia mawasiliano ya mdomo.

Husaidia mtoto kujifunza kuunda mawazo na kuelewa muundo wa hadithi.

Huchangia katika kujifunza maadili na tabia za kijamii kwa kuelewa matokeo ya matendo ya wahusika.

Husaidia katika maendeleo ya kihisia kwa kuelewa hisia za wahusika na kusoma hisia zao wenyewe.

Inaimarisha uwezo wa kuwasiliana na wenzao kutokana na uelewa wa maneno na lugha.

6. Taja mbinu nne (4) za kumfanya mtoto ajihusishe kikamilifu katika michezo ya darasa.

Kumruhusu mtoto kuchagua nafasi au majukumu yake katika mchezo.

Kumpongeza mara kwa mara kwa kushiriki na jitihada zake.

Kushirikisha watoto katika kupanga sheria na masharti ya mchezo.

Kutoa changamoto zinazofaa rika na uwezo wa mtoto ili aweze kushirikiana bila hofu.

7. Eleza faida za kumtathmini mtoto kwa kutumia michoro na michoro ya kihisabati.

Kuchunguza michoro kunasaidia mwalimu kuona ufahamu wa mtoto kwa njia ya picha na alama.

Hutoa nafasi kwa mtoto kueleza mawazo yake kwa njia ya ubunifu.

Huchangia katika kukagua maendeleo ya kihisabati na mantiki ya mtoto kupitia michoro ya namba.

Hutoa mwanga wa jinsi mtoto anavyoweza kuunganisha maarifa ya lugha na hesabu.

Husaidia kutambua mahitaji maalumu ya mtoto na kuzingatia mbinu za msaada.

8. Jadili njia tatu (3) za kumfanya mtoto anaeza kushirikiana na wenzake darasani.

Kuhimiza kazi za pamoja ambazo zinahitaji kushirikiana ili kufanikisha matokeo.

Kutoa nafasi sawa kwa kila mtoto kushiriki bila kupewa upendeleo.

Kuhimiza majadiliano na mashauriano ya kikundi kabla ya kufanya kazi yoyote.

9. Toa mifano mitatu (3) ya mabadiliko ya tabia ya mtoto yanayoashiria ukuaji wa kijamii.

Kuonyesha heshima kwa wenzao na walimu katika mazungumzo na michezo.

Kushirikiana katika shughuli za kikundi na kugawana majukumu.

Kuonyesha huruma na kuelewa hisia za wengine, kama kumsaidia mtoto mwenye huzuni.

SEHEMU B

10. Jadili jinsi mchanganyiko wa michezo, hadithi na nyimbo unavyoweza kuimarisha lugha na mawasiliano ya mtoto.

Michezo inamfundisha mtoto maneno na misemo mpya kupitia vitendo na muktadha wa moja kwa moja.

Hadithi husaidia mtoto kuelewa muundo wa hadithi, matukio, na matokeo, jambo linaloongeza uelewa wa lugha.

Nyimbo huchangia kumbukumbu ya maneno, rithimu na matamshi sahihi.

Kuchanganya zote hutoa fursa ya kutumia lugha kwa njia ya vitendo, kushirikiana na wenzao na kueleza hisia.

Hii pia huongeza ujasiri wa mtoto kuzungumza mbele ya wengine bila woga.

11. Eleza mbinu tatu (3) za kuunda mazingira ya darasa yenye usalama wa kihisia na kimwili.

Kuweka viti na vifaa kwa usalama ili kuepuka ajali.

Kuhimiza heshima na mawasiliano ya upendo kati ya watoto na mwalimu.

Kutoa rasilimali za msaada wa kihisabati na kisaikolojia kama vile kona ya kusoma na vifaa vya michezo salama.

12. Jadili umuhimu wa kuunda ratiba yenye shughuli zinazohusisha mwili, akili na hisia kwa mtoto.

Shughuli za mwili husaidia afya na nishati ya mtoto.

Shughuli za akili huchangia ujuzi wa kifikra, kumbukumbu na kutatua matatizo.

Shughuli za kihisia huchangia kuelewa hisia zake na za wengine, kuongeza motisha na nidhamu.

Mchanganyiko huu unasaidia mtoto kukua kwa usawa na kuhimiza motisha ya kujifunza.

13. Eleza namna mwalimu anaweza kushirikisha wazazi bila kuingilia maadili ya familia.

Mwalimu anaweza kutoa taarifa za maendeleo ya mtoto bila kupendekeza maadili ya kibinafsi.

Kuhimiza wazazi kushirikiana katika michezo na shughuli za nyumbani.

Kutoa semina au mikutano ya kuwapa wazazi mbinu za kusaidia watoto nyumbani kwa kuheshimu tamaduni na maadili yao.

SEHEMU C

14. Jadili changamoto zinazojitokeza wakati wa kutumia mbinu za kuigiza kama chombo cha kufundishia na jinsi ya kuzitatua.

Watoto wengine wanaweza kuwa na hofu ya kuigiza mbele ya wenzao, suluhisho ni kuanza na mashirika madogo.

Upungufu wa vifaa au nafasi ndogo unaweza kuzuia uigaji wa kikundi, suluhisho ni kutumia vifaa vya asili au nafasi ya wazi.

Baadhi ya watoto hujisikia kuchukuliwa au kuonewa, suluhisho ni kuweka sheria za heshima na kuhimiza mshikamano.

Wakati mwingine watoto wanashindwa kuelewa hadithi, suluhisho ni kutoa mwongozo wa awali au kisaikolojia.

Mchanganyiko wa rika tofauti unaweza kuleta changamoto, suluhisho ni kuunda vikundi vinavyofaa kwa rika.

15. Eleza mbinu za kumfanya mtoto mwenye hofu ya kuzungumza darasani ashiriki kikamilifu.

Kumruhusu kuanza kwa kukaa na mwalimu mmoja kabla ya kuzungumza mbele ya kikundi.

Kumpongeza na kumtaka aonyeshe maoni yake bila hofu.

Kuwapa nafasi ya kuigiza au kusoma hadithi ndogo.

Kumshirikisha katika kazi ndogo ndogo za darasa hadi ajihisi huru.

Kumfundisha mbinu za kupumua na utulivu ili kudhibiti hofu.

16. Jadili athari za mazingira yasiyo ya kibunifu kwa ukuaji wa akili na hisia za mtoto.

Mazingira yasiyo ya kibunifu, kama ukosefu wa rasilimali au nafasi ndogo, hupunguza fursa za kujifunza kwa vitendo.

Huharibu motisha ya mtoto kushirikiana, kuunda mawazo mapya, na kujaribu mbinu mpya.

Huathiri maendeleo ya hisia kwa kuondoa fursa za kujieleza na kuelewa hisia za wengine.

Hupunguza uwezo wa mtoto kuendeleza ujuzi wa kufikra kwa kina na ubunifu.

Matokeo yake ni mtoto mwenye maendeleo duni ya akili na kihisia, na mara nyingine kuathiri stadi za kijamii.